

ПРО ЕКОЛОГІЮ Й ПРИРОДУ МИ ЩОДНЯ ЧЕРПАЄМО З КНИЖОК НОВІ ЗНАННЯ

Форми роботи з підручником на уроках природознавства і курсу “Я досліджую світ”

Ірина ДУТЧАК, викладачка природничих дисциплін,
Бродівський педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича, Львівська обл.

Навчаючи молодших школярів працювати з підручником, пам'ятаймо, що мета такої роботи не заучування конкретних визначень і правил, а формування вміння критично осмислювати інформацію, виділяти нове і відоме, головне і другорядне, розвиток здатності систематизувати її. На прикладах завдань до уроків курсу “Я досліджую світ” та природознавства розкриємо особливості організації роботи з підручником.

Ми живемо у час, коли доводиться щодня отримувати величезний потік інформації. Аби мати змогу впоратися з ним, важливо навчитися аналізувати, порівнювати, синтезувати й оцінювати її. Опанувати таке мистецтво треба з дитинства. Що ж може допомогти юній особистості на цьому шляху? Одним з ефективних засобів, що дасть змогу орієнтуватися в інформаційному морі, слугує критичне мислення.

Оскільки для молодших школярів зручним для опрацювання (а не заучування!) джерелом інформації є, перш за все, підручник, важливо не тільки сформувати у них уміння правильно послуговуватися книжкою, а ще й виховувати стійкий інтерес до читання її статей, сприяти усвідомленню того, що підручник — це важливе джерело знань.

За матеріалами підручника вчитель може організувати діяльність учнів як у класі так і вдома. Головне — використати цей час найраціональніше, аби в ході роботи учні мали змогу систематизувати отримані знання, розвивати мислення, вміння формулювати судження, генерувати ідеї, аргументовано відстоювати власні погляди. Тож тут у пригоді педагогові стануть методи і прийоми розвитку критичного мислення.

Пропонуємо приклади завдань* для організації роботи за статтями підручника.

* Завдання розроблено за підручниками “Я досліджую світ” для 1-го та 2-го класів (О. В. Волощенко, О. П. Козак, Г. С. Остапенко) та “Природознавство” для 3-го і 4-го класів (автори Т. Г. Гільберг, Т. В. Сак).

Адаптаційно-ігровий цикл

У підручниках для 1-го класу з інтегрованого курсу “Я досліджую світ” текстової інформації мало, оскільки в дітей 6–7 років недостатньо розвинена навичка читання. Тож на уроках варто пропонувати завдання, що забезпечують пізнавальну активність школярів, спонукають їх до творчості.

Вправа “Припущення” (робота в групах)

Педагог вибирає з тексту, який діти іще не опрацювали, 5–6 слів. Це можуть бути ключові поняття, події чи імена головних персонажів. Записує їх на дошці послідовно, відповідно до їхнього введення у текст. Учні мають протягом кількох хвилин скласти власні історії з використанням наведених слів, по завершенні роботи презентувати їх однокласникам. Після цього вчитель читає текст, з якого було обрано слова. Учні порівнюють його зі своїми історіями.

У ході виконання подібних завдань діти вчать подавати інформацію в логічній послідовності з опорою на вказані терміни. У дітей розвивається уява, творчі здібності.

Таку вправу можна запропонувати, наприклад, перед читанням тексту “Невідомий пахучо-медовий світ” (авт. В. Тибель) при вивченні інтегрованого курсу “Я досліджую світ” (2-й клас).

Орієнтовний перелік опорних слів

Бджілка, комірчина, вулик, тітонька Бджуля. Восковий гребінець, Рудка.

Картки для складання історії (оповідання, казки) за малюнком

Складання історії (оповідання, казки) за початком

Учні слухають початок оповідання:

Орієнтовний зміст завдання

Якось у лісі хлопчики побачили маленьке воронення, що випало з гнізда. Воно не втікало від дітей, бо мало поранене крило. Хлопчики забрали пташеня додому.

У групах або парах придумують закінчення тексту і презентують результати роботи.

Щоб урізноманітнити таку діяльність, учитель пропонує скласти казку (оповідання) із заданим словом, для кожної групи воно може бути різним (наприклад, для 1-ї групи — “зайчик”, для 2-ї — “струмочок”, для 3-ї — “море”).

Орієнтовний зміст тексту для доповнення із заданим словом

Жили у калюжі . Вони дуже хотіли полетіти

з , побачити високі . почуло їхню мрію

і почало дужче пригрівати. відчули себе легкими

і піднялися в . Коли пролітали над , замилу-

валися їхньою красою і впали на .

Виконання подібних завдань сприяє формуванню вміння подавати інформацію в логічній послідовності, розвиває творче мислення.

Складання історії (оповідання, казки) за малюнками

Діти у парах або у групах уважно розглядають ілюстрації, визначають їхню послідовність і складають за ними історію. По завершенні роботи презентують її однокласникам.

Починати таку роботу варто зі складання історій за сюжетами коміксів (див. мал.).

Приєм “Читання із зупинками”

Матеріалом слугує розповідний текст, у якому передбачений певний розвиток подій. Педагог читає дітям його назву і пропонує висловити припущення, про що йтиметься у творі, чому автор обрав саме таку назву.

Після цього вчитель читає уривки тексту і після кожного пропонує перевірити, чи справдилися припущення, а також висловити нові. По завершенні роботи діти обговорюють зміст усього тексту, його головну ідею, і порівнюють зі своїми передбаченнями.

Приклад роботи з текстом “Вероніка і рожева парасолька”

(“Я досліджую світ”, 2-й клас)

- Про що може йтися у творі з такою назвою?
- Прослухайте початок оповідання.

“Частенько бабуся чи дідусь загадують Вероніці каверзні загадки, відповідей на які вона не знає, але намагається відшукати. Іноді виходить смішно, а іноді відповіді бувають дуже філософські. Одне із запитань дідуса, на перший погляд, здавалося дуже простим”.

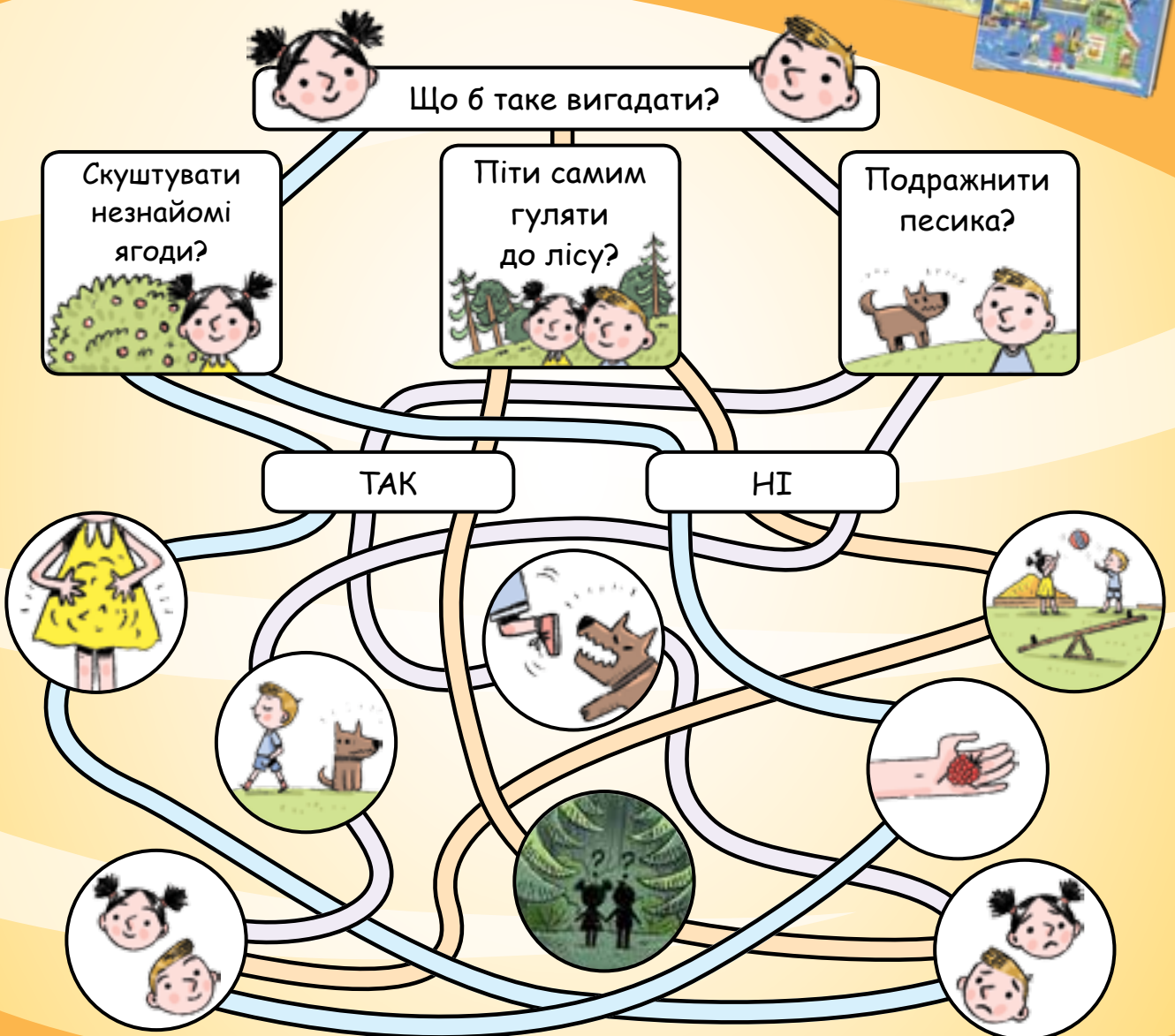
- Чи справдилися ваші передбачення? Що саме?
- Як ви думаєте, які загадки загадували Вероніці бабуся і дідусь?
- Яке просте запитання міг поставити дідусь?
- Слухайте далі. “Що розквітає, коли йде дощ?”.
- Чи справдилися ваші передбачення?

Цікаві комікси
та ігри для дітей –
щомісяця у журналі

ДЖМІЛЬ
Дослідження, Живопис, Музика і Література

- Допоможіть дітям пройти маршрут, уникнувши небезпек.

Читайте на сайті JMIL.COM.UA

Оформлюйте передплату на журнали "УПШ" та "Джміль"
Щомісяця отримуйте надійну методичну підтримку!